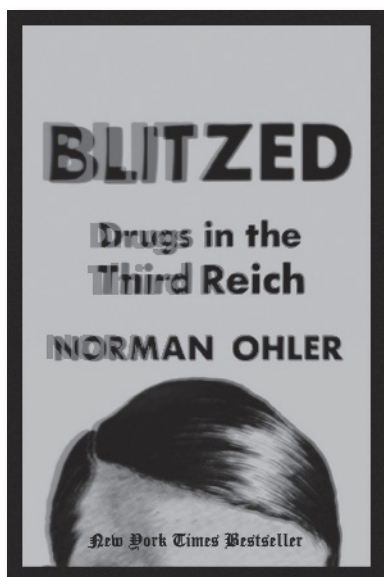

da so grad kmalu zasedli partizani in da »ne vedo o usodi zapuščine«. V univerzitetni knjižnici so naredili 1.200 fotokopij rokopisov iz nekaterih ukinjenih samostanov, odstranili arhive nemškega društva in jih poslali na Koroško.

Avtor analizira ali omeni nekatere povojne publikacije, ki so temeljile tudi na preučevanju kočevarske kulture, pri čemer omeni prepletanje nemške in slovenske (slovanske) folklore.

Pričujoča knjiga predstavlja pregled nemških prizadevanj na Južnem Tirolskem in Koroškem (ali na področju Ljubljanske pokrajine) glede kulturne zgodovine nemških manjšin. Avtor se ne pogloblja v dotične dokumente, še posebej to velja za povojno publicistiko, kar predstavlja določeno omejitev ter hkrati priložnost za druge zgodovinarje in preučevalce kulturne zgodovine tega obdobja, območja in etnične skupine. Dodatna omejitev publikacije je v tem, da za primer slovenskega območja ni uporabila nobenega dela slovenskih raziskovalcev zgodovine nemške manjšine na Slovenskem – še posebej kočevskih Nemcev (kot so npr. Ivan Simonič, Dušan Nečak, Mitja Ferenc idr.).

Klemen Kocjančič

Norman Ohler, Popolna omama. Droge v tretjem rajhu. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019; prevod: Neža Božič, 338 strani

Ljubljanska založba Mladinska knjiga je v letu 2019 izdala prevod dela nemškega novinarja in pisatelja Normana Ohlerja *Popolna omama. Droge v tretjem rajhu*, ki je prvotno bilo objavljeno leta 2015 z naslovom *Der totale Rausch. Drogen im Dritten Reich*. Slovenski prevod je delo Neže Božič.

Avtor v delu najprej razkrije razvoj nemške farmacevtske industrije, ki je začela predelavo in proizvodnjo opiatov. V stresnih letih po koncu prve svetovne vojne je v Nemčiji izjemno uspevala proizvodnja morfina, heroina, kokaina, opija itd. Dvajseta leta prejšnjega stoletja so videla splošno uporabo teh (danes prepovedanih) snovi, pri čemer so lahko ljudje te droge kupili kar v lekarnah. Leta 1928 so samo v berlinskih lekarnah prodali 73 kilogramov morfija in heroina. Droge, ki so vplivale na obnašanje oseb, so bile (so)krive za »razuzdano« družbo tistega časa, kar so še posebej preganjali nemški komunisti in nacisti v sklopu svojih političnih dejavnosti.

Ko so nacisti januarja 1933 prišli na oblast, so kmalu posegli tudi v zakonodajo glede drog. Že novembra istega leta je novi zakon omogočil prisilno napotitev odvisnikov v zaprto ustanovo (do dve leti), kar pa se je lahko podaljšalo v nedogled. Zdravnikom, ki so sami bili odvisniki, so prepovedali opravljanje poklica (do pet let), pri čemer so na področju uživanja teh substanc odpravili še zdravniško molčečnost. Zdravniki so morali prijaviti svoje paciente, ki so več kot tri tedne uživali narkotik(e), nato pa sta dotične paciente morala pregledati še dva izvedenca (glede upravičenosti uživanja narkotika). Če se je uporaba izkazala za neupravičeno, je lahko pacient pristal na odvajanju, nato pa tudi v koncentracijskem taborišču.

V okviru zdravstvene politike so v vseh okrožjih vzpostavili delovne skupine za boj proti drogam, ki so jih sestavljali predstavniki zdravstva, lekarn, socialnega zavarovanja, sodstva, vojske, policije in socialnega skrbstva.

Adolf Hitler, ki je v javnosti imel podobo vegetarijanca, neuživalca alkohola in zagovornika zdravega življenja, je leta 1936 spoznal zdravnika Theodorja Morella, specialista za kožne in spolne bolezni, ki je kmalu postal eden od Hitlerjevih osebnih zdravnikov. Že v letih pred drugo svetovno vojno je Morell začel Hitlerju, ki je potreboval »takojšnje prenehanje tegob«, dnevno, nato pa večkrat dnevno vbrižgavati različne stvari. Sprva je dobival injekcije glikoze ali vitaminov, nato pa je začel med vojno uporabljati še druge stvari, skupaj z narkotiki. Med vojno je tako Hitler prejel 90 različnih zdravil, vsak dan pa kar 28 različnih tablet: »Vse očitneje so injekcije določale potek dneva in sčasoma se je v firerjevi mešanici nabralo več kot osemdeset različnih, pogosto precej neobičajnih hormonskih preparatov, steroidov, mazaških lekov in zdravil.«

Avtor se v knjigi poleg Hitlerju posveti tudi vlogi narkotikov v nemških oboroženih silah med drugo svetovno vojno. Nemški vojaki, mornarji in letalci so za prestajanje hudih fizičnih naporov prejemali odmerke pervitina ali metamfetamina. Pervitin je bil patentiran leta 1937 in naslednje leto so ga začeli prodajati in agresivno priporočati zdravnikom za predpisovanje pri različnih težavah pacientov (za dvig samozavesti in budnosti, za »povečanje ženskega libida in seksualne moči«, odvajanje od alkohola, kokaina in opiatov, hujšanje itd.). V zadnjih dveh letih pred vojno so bili Nemci »zadeti«: »Pervitin se je razširil v vseh družbenih krogih – med tajnicami, da so tako hitreje tipkale, igralci, da so se osvežili pred predstavo, pisatelji, da so metamfetaminsko spodbudo uporabili za bedenje ob pisalni mizi, in delavci za tekočimi trakovi velikih tovarn, da so poživljeni povečali proizvodnjo.«

Zato ni neverjetno, da so nemški vojaki ob naporih bliskovite vojne, ko so morali premagovati velike razdalje v vojnih razmerah, začeli uporabljati pervitin. Če ga niso dobili od vojaških zdravnikov, so zaprosili svojce, da so jim drogo pošiljali neposredno na fronto. Pri tem je treba poudariti, da uporaba poživil med drugo svetovno vojno ni bila posebnost, saj so jih uporabljali tudi zavezniki (predvsem je znana uporaba metamfetamina pri ameriških letalcih med dolgimi poleti). V nadaljevanju avtor predstavi, kako je nemška obveščevalna služba Abwehr med vojno morala delovati tudi na področju kupovanja drog iz tujine, hkrati pa so droge uporabljali tudi kot obliko plačila

za svoje agente v tujini. Med vojno je tako nemška farmacevtska in kemična industrija nadaljevala proizvodnjo drog (sedaj za vojne potrebe), pri čemer so tudi okupirana področja (in tam nahajajoče se surovine) izkoriščali v svojo korist.

Knjiga podaja pregled uporabe narkotikov v tretjem rajhu, s poudarkom na drugi svetovni vojni, pri čemer so narkotike uporabljali civilisti, vojaki in vojaško-politični vrh. Predstavlja tudi izhodišče za nadaljnje raziskovanje, predvsem glede vpliva narkotikov na vojne dogodke, še posebej na najvišjih poveljniških položajih. Za slovensko zgodovinopisje je to lahko tudi priložnost za raziskavo, ali in kako je bilo slovensko prebivalstvo izpostavljeno narkotikom v tem času, pred in med drugo svetovno vojno.

Klemen Kocjančič

Razkritje (disclaimer): Avtor zapisa je prevajalki svetoval pri prevajanju nekaterih vojaških izrazov, kar je omenjeno tudi v knjigi.